

ELS PRIMERS ANYS

Estudi de Comunicació a la UAB. Antecedents i inici (1871-1985)

MICHEL DE MORAGÓN MS

Miquel de Moragas Spà

ELS PRIMERS ANYS
Estudis de Comunicació a la UAB.
Antecedents i inicis (1971-1985)

Aquest llibre s'ha publicat amb motiu del 50è aniversari
de la fundació de la Facultat de Ciències de la Comunicació
(1971-2021)

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

2021

50 anys d'experiències UAB, 9

Director de la col·lecció:
Daniel Rico Camps

Primera edició: maig de 2021

© del text: l'autor
© d'aquesta edició: Universitat Autònoma de Barcelona, 2021

Fotografia de la coberta:
Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General de la UAB

Edició i producció:
Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). Spain
T. (+34) 93 581 10 22
sp@uab.cat

Impressió:
Ediciones Gráficas Rey

ISBN: 978-84-490-9429-3
Dipòsit legal: B-5120-2021

Imprès a Espanya. Printed in Spain

Índex

Introdució	9
Primera part	
Els antecedents. De les escoles de Periodisme a la universitat (1941-1971)	
1. L'Escola Oficial de Periodisme (EOP) i la política franquista de la informació (1941-1968)	15
1.1. Escola Oficial de Periodisme i premsa durant el franquisme	15
1.2. Primera etapa. L'Escola Oficial del falangista Juan Aparicio (1941-1957)	19
1.3. Segona etapa. Juan Beneyto i la cerca del «saber periodístic» (1958-1964)	20
1.4. Tercera etapa. Cap a una pseudouniversitat d'Informació i Turisme (1964-1969)	22
1.5. L'última etapa. Canvi de rumb, cap a la Facultat (1968-1971)	25
2. L'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona (EOPB). Primera època (1952-1962)	29
2.1. De l'Ateneu a la rambla de Santa Mònica	29
2.2. Inauguració de locals i propaganda del règim	31
2.3. Uns anys sense Escola Oficial de Periodisme a Barcelona (1961-1968)	35
2.4. Imatges i records dels alumnes	36

3. Les escoles de Periodisme de l'Església autoritzades per l'Estat. Propagandistes i Opus Dei	41
3.1. La Universitat de Navarra. Primera beneficiària de la transició de les escoles a les facultats.	42
3.1.1. L'Institut de Periodisme de Navarra (1958) ..	42
3.1.2. L'equip fundador i la governança	44
3.1.3. Navarra, un canvi de model.	47
3.1.4. D'Institut a Facultat.	51
3.2. L'Escola de Periodisme de l'Església de Madrid (1960-1975)	53
3.2.1. Els antecedents: l'Escola d' <i>El Debate</i>	53
3.2.2. Falangistes, propagandistes i Opus Dei	53
3.2.3. Cursos de formació i reconeixement oficial de l'Escola de l'Església	57
3.2.4. Pla d'estudis, direcció i professorat	59
3.2.5. El poder eclesiàstic i la governança de l'Escola.	61
4. L'Escola de Periodisme de l'Església de Barcelona. L'Escola del CIC (1964-1974)	65
4.1. L'Escola de Periodisme estrena el nou edifici del CIC (curs 1964-1965).	66
4.2. El <i>lobby</i> per crear l'Escola.	66
4.3. Matrícula anual amb incerteses de futur	71
4.4. Estructura: direcció, professorat i patronat.	74
4.5. L'alumnat	77
4.6. Més idees que equipaments: el CEDI i el CEC.	81
4.7. Del CIC a la Facultat	82
5. Reobertura de l'Escola Oficial de Periodisme a Barcelona (EOPB) (1968)	85
5.1. Un centre del Ministeri de Fraga Iribarne	85
5.2. La direcció i el professorat de l'Escola Oficial.	88
5.3. Els alumnes. Selectivitat i elecció de centre.	90
5.4. Punt final. Desapareixen l'Escola i el Ministeri	94

Segona part

Ciències de la Informació a la UAB. Primers anys (1971-1985)

6. El trànsit de les escoles a les facultats	97
6.1. Liquidació de les escoles de Periodisme	98
6.2. Junta Interministerial: tensions entre dos ministeris.	99
6.3. Absorció de les escoles per les facultats.	102
6.4. Les noves facultats i les reticències de les organitzacions corporatives	105
6.5. Drets del títol i polèmica sobre convalidacions	107
7. Comença l'Autònoma i es crea la Facultat de Bellaterra. .	111
7.1. Els inicis de la UAB, una «autònoma» sense autonomia	112
7.2. Els orígens de la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB	114
7.3. El model acadèmic del projecte ICE-UAB	116
7.4. Presentació i inici de les classes (curs 1971-1972) . .	119
7.5. Víctor Reina, el primer degà	123
7.6. Una facultat perduda en les crisis dels primers rectors de la UAB.	126
8. Construir la Facultat abans de tenir edifici (1976-1985) .	129
8.1. Eugeni Giral, nou degà en funcions (1976-1978) . . .	130
8.2. El primer deganat de Miquel de Moragas (1978-1980)	134
8.3. El deganat de Nazario González (1980-1981)	139
8.4. Equip de gestió i deganat de Fernando Huerta (1981-1982)	144
8.5. El segon deganat de Miquel de Moragas (1982-1984)	147
8.6. Tardor de 1984 i crisi dels <i>numerus clausus</i>	151
8.7. El deganat de Joan Botella, continuació de l'equip i nou reglament (1984-1985)	155
9. La Facultat de Bilbao neix a Bellaterra (1977-1981)	159

10. Plans d'estudis i models de facultat	173
10.1. Els plans d'estudis pautats pel Ministeri.	173
10.2. El primer pla d'estudis propi (1981).	177
10.3 Dels primers laboratoris a la Facultat semiexperimental.	180
11. El professorat	187
11.1. Numeraris i no numeraris. <i>EL BOE</i> i la carrera acadèmica.	187
11.2. Els primers numeraris que passen per Bellaterra. . .	189
11.3. Per poder ser numerari primer calia ser doctor	193
11.4. Beques, becats i formació de professorat	198
11.5. Desigualtats de gènere en els estudis de Comunicació	199
12. La Biblioteca i l'Hemeroteca. Primers equipaments.	205
12.1. L'encàrrec	205
12.2. Decisions estratègiques. Biblioteca «de Comunicació»	209
13. Extensió universitària. La missió de la Facultat	211
13.1. Participació en el debat sobre comunicació i democràcia als anys setanta.	212
13.2. Reconstrucció del flux d'influències acadèmiques internacionals.	216
13.3. Iniciatives de col·laboració amb l'Amèrica Llatina (1980-1985)	222
13.4. Activitats acadèmiques i de divulgació	228
13.5. Iniciatives a favor d'una política de recerca en comunicació	234
Epíleg. L'evolució dels estudis de Comunicació	239
Bibliografia	245

Introducció

Any 2021: el 50è aniversari

L'hivern de 2020, poc temps abans que esclatés la crisi del coronavirus, la degana de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, María José Recoder, ens va reunir a tots els exdegans i exdeganes per posar-nos sobre avís que, l'any 2021, la Facultat celebraria cinquanta anys de la seva creació. Per commemorar-ho, caldria preparar algunes activitats sobre temes d'actualitat, però també recuperar dades i experiències del passat, per allò que la memòria és una promesa de futur.

Després d'aquella reunió em vaig sentir motivat a repensar el que jo mateix havia viscut des dels primers dies de la Facultat, i anar encara més enllà, per recordar els antecedents de les escoles de Periodisme, on jo mateix m'havia iniciat en l'ensenyament de la comunicació, com a secretari de l'Escola de Periodisme del CIC (Centre d'Influència Catòlica) el 1968.

Els records d'aquells centres s'han anat perdent amb el pas del temps, però formen part de «l'ADN» de la Facultat creada el 1971.

Responent a la crida de la degana, vaig pensar que podria centrar-me en els antecedents, transició i primers anys de la Facultat, per contribuir així a aquella celebració.

No es tractava solament de recordar sinó també de contextualitzar aquests records amb la documentació disponible sobre els programes i la vida quotidiana de la Facultat (una part de la qual havia guardat personalment).

Aviat em vaig adonar que les meves vivències, el treball diari a l'Escola de Periodisme o a la Facultat, eren «poc documentades», en

el sentit que, quan les vivia, en desconeixia el verdader context social i polític, els antecedents, els interessos en joc i, òbviament, la transcendència que anirien adquirint.

En aquesta crònica hi ha una part de memòries personals i una altra de documentació històrica. Passo d'una cosa a l'altra lliurement, segons va fluïnt l'escriptura.

Repasant la documentació disponible, m'adono que en aquella època encara s'escrivia amb màquina d'escriure de pulsacions. I que no va ser fins a l'any 1984 que van començar a aparèixer els documents escrits amb processadors de textos. Aquella nova tecnologia també marcaria una frontera amb unes noves formes de fer a la universitat.

Període cobert

La primera part del text cobreix, doncs, el període de les escoles de Periodisme, des dels inicis del franquisme l'any 1941 fins a la seva desaparició, quan es creen les facultats de Ciències de la Informació l'any 1971.

La segona part del text cobreix l'etapa fundacional de la Facultat, que aleshores es deia de Ciències de la Informació, des de la seva creació el 1971 fins a 1985, un període que inclou els primers set deganats (Víctor Reina, Eugeni Giral, jo mateix dues vegades, Nazario González, Fernando Huertas i Joan Botella), fins a l'elecció de la vuitena degana i primera dona al Deganat, Eulàlia Fuentes.

Sobre la primera part, dedicada a les escoles de Periodisme, he pogut utilitzar diverses monografies (Barrera, 2009; Bofill, 1989; Humanes, 1997; Ruiz Alonso, 2018 i Vigil, 1987). La història dels fets més rellevants i el cronograma de l'evolució institucional els he pogut anar verificant a través de les hemeroteques digitals de la premsa diària (especialment a través de *La Vanguardia*).

És rellevant assenyalar que en aquella època la vida de les escoles, i després de la Facultat, era seguida habitualment pels diaris. La premsa informava puntualment de nomenaments i dimissions de degans, de canvis en els plans d'estudis, de vagues i assemblees. Quan

les universitats i els grups no disposaven d'internet, la premsa diària assumia la funció de medidora amb la comunitat: avisos d'exàmens, matrícules, actes acadèmics, comunicats oficials en format de notes de premsa, etc.

La segona part, sobre els primers anys de la Facultat, es basa en la meua pròpia experiència personal, des que vaig entrar a la Facultat el 1971 fins a la fi del meu segon mandat com a degà a finals de 1984, amb el suport de diversos testimonis i de la documentació aplegada per la Facultat i alguns arxius personals.

Agraïments

Són moltes les persones que m'han ajudat a reconstruir el puzle de dades i memòries de tants anys i els agraeixo l'amable col·laboració: Rosario Ros i Santiago Ramentol (sobre l'Escola de Periodisme Oficial de Barcelona), Emili Prado, María José Recoder, Joan Culla, Joan Botella, Rosario de Mateo, Salvador Alsius, Eulàlia Fuentes, Josep Gifreu, Joan Ramon Gómez Escofet, Marcial Murciano, Antoni Noguero, Enric Saperas, Anna Torrent i Teresa Velázquez (sobre els primers anys de la Facultat).

I una paraula final. El meu reconeixement (*in memoriam*) a dos dels pioners de la Facultat a qui dec gratitud: Paco Noy i Víctor Reina.